

СЕКЦІЯ: СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ. МЕДІА

**Наталія Ковтун, Сва Кравчук
(Черкаси, Україна)**

**ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В ПОЛЬСЬКОМУ УКРАЇНОМОВНОМУ ВИДАННІ
«НАШЕ СЛОВО»**

Україна належить до держав із найчисленнішою діаспорою, адже за її межами проживає третина нації [7, с. 150]. До закордонних українців належать ті, які є громадянами інших держав, або є особами без громадянства, проте мають українське етнічне походження чи походження з України, а також перебувають з українським паспортом за межами держави з метою працевлаштування.

Найбільш популярними для переїзду українців були і лишуються сусідні держави, зокрема і Польська Республіка. Із-поміж усіх країн Європейського союзу саме в Польщі утворилася найчисельніша автохтонна громада українців, що, на думку В. Євтуха, насамперед пояснюється зміною кордонів в історичному минулому [2, с. 43].

Як повідомляє «Gazeta Wyborcza», за матеріалами соцдослідження, оприлюдненими компанією «Selectivv», станом на березень 2019 року в Польщі проживало 1,27 млн. українців, тоді як у 2018 р. ця цифра становила 830 тисяч осіб [6]. Однак дані польських громадських інституцій свідчать, що на території західної сусідньої держави проживає значно більше етнічних українців, ніж це зазначено в офіційних джерелах. Таке різке зростання рівня міграції спричинене складною економічною та політичною ситуацією в Україні, особливо в останні роки.

У цьому аспекті необхідно зазначити й те, що, окрім українців, які емігрували до Польщі в період першої-третьої хвиль переселення, за останні роки до сусідньої західної держави прибуло багато так званих трудових мігрантів. Саме вони і становлять четверту хвилю української еміграції.

За визначенням, поданим ООН, «трудова мігрантка» – це «особа, яка була, є або має намір бути залучена до оплачуваної діяльності в країні, громадянином якої вона не є». Важливим нюансом цього визначення є часова тяглість – воно включає не тільки тих, хто зараз працює за кордоном, а й тих, хто мав такий досвід у минулому. Можна виділити кілька моделей трудової міграції: постійна (виїзд в один бік без повернення); зворотна (одноразовий виїзд на довгий термін, наприклад, рік, і повернення); циркулярна (регулярний виїзд і повернення, у т.ч. на сезонні роботи); прикордонна (коли людина їздить працювати за кордон і повертається додому щодня, або принаймні щотижня). [4, с. 27]. Для сучасної України найбільше характерна циркулярна міграція. Тому всі названі вище види мігрантів, разом з українською національною меншиною, будемо вважати українською діаспорою за кордоном.

Природно, що сьогодні українців у Польщі сприймають неоднозначно, позаяк українсько-польські відносини й донині мають «історичне забарвлення». Хоча загалом ставлення поляків до українців, які в різні періоди та з різною метою приїхали до Польщі, є позитивним. Польська журналістка К. Курбач-Редліх назвала їх «послами» культури, ще раз акцентуючи увагу на тому, що саме культурна спорідненість позитивно впливає на порозуміння між польським роботодавцем та українським працівником [7, с. 151]. Головне завдання національних меншин у Польщі полягає в уникненні абсолютного уподібнення. Не бути повністю асимільованими з корінним населенням означає зберегти свою мову, культуру, іншими словами, національну самоідентичність, оскільки саме рідна мова для польських українців є не лише засобом міжособистісного спілкування, а й головною ознакою національного самозбереження.

Одним із факторів, що сприяють збереженню цієї національної самоідентичності виступають ЗМІ, що покликані не тільки надати інформацію, важливу для певної групи, а забезпечують конструктивний діалог, створюють відчуття єдності й підтримують історичну пам'ять. Медіа для української меншини останніми роками в Польщі почали розвиватися набагато інтенсивніше, оскільки за останні роки до Польщі приїхала рекордна кількість українців. Найстарішою українською газетою в Польщі є тижневик «Наше слово», заснований 15 червня 1956 року. Цільовою аудиторією видання є українці, які з різних причин опинилися в Польській Республіці [7, с. 155].

Питаннями щодо проблем українців за кордоном загалом та в Польщі зокрема займалися такі дослідники, як В. Бурдяк В. [1], В. Євтух [2], Г. Лавриненко [3], Т. Нагорняк, Ю. Пачос [4], Я. Турчин [7] та інші, а також потужні наукові інституції, зокрема Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» тощо.

Тому метою цієї публікації є з'ясувати історію виникнення та тематичні орієнтири першого в Польщі українського щотижневика «Наше слово».

Відомо, що узакане видання з'явилося на хвилі так званої політичної відлиги середини 50-х років ХХ століття. Перший його номер вийшов напередодні установчого з'їзду Українського суспільно-культурного товариства. Після утворення організації воно стало пресовим органом Головного правління цієї організації. До жовтня 1956 року виходило двічі на місяць, а нині – щотижня. У перші місяці тираж газети становив 17 000 примірників, 70% поширювалося за передплатою. Метою тижневика була підтримка економічної та соціальної стабілізації українців, переміщених на північ та захід (після 1947 року в межах операції «Вісла»).

Отже, на початковому етапі свого існування газета виконувала передовсім роль посередника між владою й українським населенням. За задумом влади, тижневик мав сприяти економічній та суспільній стабілізації розпорошеного українського населення, заохочувати при незначній фінансовій підтримці розвивати рідну культуру й освіту, а також поширювати інформацію про громадсько-політичне та культурне життя Радянської України [5]. Упродовж перших 12 місяців свого існування газета збагатилася кількома постійними тематичними сторінками: «Дитяче слово», «Літературна сторінка», «Лемківське слово» (для етнічної групи лемків), а також окремими рубриками. Також на початковому етапі в тижневику існували й інші, силоміць нав'язані редакції рубрики (сільськогосподарська, молодіжна, жіноча), однак вони не користувалися популярністю читачів і згодом були ліквідовані.

У 1958 році у формі додатка до тижневика почала виходити «Наша культура» – літературний і популярно-науковий щомісячник, який відіграв роль організатора й модератора української творчої інтелігенції, особливо у сфері літератури, історії, мовної проблематики, мистецтва, культури.

У середині 60-х років з «Нашого слова» виокремився черговий щомісячний додаток «Світанок» – газетка для українських дітей, яка їх не лише розважала, а передусім учила рідної мови, виступаючи в ролі першого вчителя рідної мови. У 80-х роках влада почала певні політичні гоніння на видання, наслідком цього було припинення випуску «Нашої культури», протягом кількох місяців не виходив також і сам щотижневик. У середині 90-х років відновлено випуск додатку для дітей, натомість «Нашої культури» воскресити так і не вдалося. У 1990 р. роль видавця «Нашого слова» почало виконувати Об'єднання українців у Польщі [5].

Нині це видання, зважаючи на нові виклики часу, виходить за фінансової підтримки Міністерства внутрішніх справ та адміністрації Республіки Польща не лише в друкованому варіанті, а існує також веб-сайт і сторінка тижневика у Facebook. Друкована версія має формат А3 і складається із 12 сторінок, перша з яких – кольорова, решта – чорно-білі. Зазвичай у кожному примірнику є близько 20 статей. Основними розділами є такі: «Події (Громада)», «Суспільство», «Україна», «Пульс України (головні новини)», «Історія», «Культура», «Огляди та Думки», «Оголошення» (остання сторінка), «Інтерв'ю», «Коментар», «Колонка редактора». Кожні два місяці видається додаток для дітей «Світанок», формат А4, кольоровий друк, 12 сторінок.

Аналіз тематики матеріалів, опублікованих за жовтень поточного року, дає підстави свідчити, що основними тематичними блоками (близько 80%) є матеріали, пов'язані з побутом українців у Польщі. Зокрема, на шпальтах видання пишуть про те, що нового з'явилося для покращення й оптимізації життя української діаспори в різних містах Польщі. В онлайнній версії газети існує рубрика порад, у якій експерти відповідають на найпоширеніші серед українських мігрантів запитання. У друкованому варіанті тижневика ця тематика представлена у вигляді інтерв'ю з успішними підприємцями, творцями, артистами тощо.

Приблизно більше десяти відсотків матеріалів присвячено культурним новинам, наприклад, створення нових пам'яток, виставок, кінофестивалів «Україна». У цій рубриці переважно розміщують рецензії на українські фільми, які показували в Польщі, анонсують майбутні фотовиставки, тренінги, вебінари тощо. Немалу частину матеріалів приблизь (до десяти відсотків) приділено історичним подіям, які пов'язані з українцями в Польщі. Також у цьому тематичному блоці журналісти розповідають про національні традиції українців, історичні заходи, річниці окремих подій.

Отже, тижневик «Наше слово» – це газета для українців, що проживають у Польщі, заснований у 1956 році за ініціативою Українського суспільно-культурного товариства. Основними реципієнтами тижневика «Наше слово» була і лишається українська діаспора в Польщі, проблеми якої і висвітлюють активно на шпальтах цього видання. За майже шість десятиліть видання не змінило своєї місії і проводив медіа політику, спрямовану на збереження національної пам'яті українців, які в силу різних причин емігрували до Польщі чи приїхали туди на тимчасовий підробіток.

Література:

1. Бурдяк В. Українська діаспора в Польщі: проблеми збереження національної ідентичності / В. Бурдяк // Тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті». – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2008. – С. 146–148.
2. Євтух В. Б. Закордонне українство: навчальний посібник. / Євтух В. Б., Трощинський В. П., Попок А. А. – Київ: ВІК, 2005. – 308 с.
3. Лавриненко Г. Формування міжнародного іміджу України в Західному світі (на прикладі Польщі) / Г. Лавриненко // Політологія. – 2011. – № 4 (111). – С. 149–154. – Режим доступу: www.pdfactory.com.
4. Нагорняк Т. Л. Міграція українців до Польщі як наслідок Державної політики / Т. Л. Нагорняк, Ю. Пачос // Політичне життя. – № 3. – 2018. – С. 27–35.
5. Наше слово: веб-сайт видання. – Режим доступу: <https://www.nasze-slowo.pl>.
6. Скільки насправді українців живе в Польщі. <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/282773-skilki-naspravdi-ukrayintsiv-prozhivae-u-polschi>
7. Турчин Я. Українська держава та закордонне українство в Польщі: особливості взаємодії. / Я. Турчин. // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – Вип. 26. – 2014. – С. 149–155.